

محمد طالبی، کارشناس مسائل اقتصادی در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

سرمایه اجتماعی با حذف ارز ترجیحی به خطر می افتد

دولت لایحه بودجه ۱۴۰۱ را درحالی‌به مجلس شورای اسلامی داد که معتقدبود باحذف ارز ۴۲۰۰ از فسادابه‌وجودآمده‌توسط ارز ۴۲۰۰ جلوگیری خواهد کرد.
باین‌حال بسیاری از کارشناسان معتقدند با حذف ارز ترجیحی برای کالاهای اساسی نه‌تنها فساد ناشی از این ارز کم نمی‌شود بلکه حتی شوک روانی را به جامعه وارد می‌کند.
درخصوص بررسی اثرات حذف این ارز با محمد طالبی، کارشناس مسائل اقتصادی به گفت‌وگو پرداختیم. او با تاکید بر اینکه یکی از چالش‌های جدی بودجه ۱۴۰۱، حذف ارز ۴۲۰۰ برای چند کالای اساسی است، می‌گوید: «حذف ارز ۴۲۰۰ در بودجه ۱۴۰۱ بر دو بخش اثر می‌گذارد، یک بخش روی کالاهای اساسی که ارز ۴۲۰۰ به آنها تعلق می‌گرفت مثلاً برای پنچ قلم کالا ارز ۴۲۰۰ اختصاص می‌دادند که الان می‌خواهند فقط به دو قلم دارو و کندم بدهند. یکی دیگر آنکه می‌خواهند نرخ ارز مبنای حقوق گمرکی را که ارز ۴۲۰۰ به آن تعلق می‌گیرد به‌صورت آزاد کنند. یعنی ما دو بحث جهش قیمتی را در اینجا داریم. که این جهش قیمتی روی کالاهای اساسی بیش از ۴۰۰ درصد است. روی بقیه کالاها هم ۸ تا ۱۵ درصد تورم خواهیم داشت. درحالی‌که ما اگر بیاییم پول چاپ کنیم و نقدینگی هم ایجاد شود، اثر تورمی‌اش کمتر است. بنابراین این مواردی که گفتم، تنها حداقل جهش قیمتی است که اتفاق می‌افتد. به‌خاطر اینکه این جهش قیمتی، یک اثر انتظاراتی هم دارد، یعنی انتظارات تورمی ایجاد می‌شود. این انتظارات باعث می‌شود قیمت‌ها بیشتر از آن چیزی که شما محاسبه می‌کنید، بالا برود.»

این کارشناس مسائل اقتصادی در ادامه به علل حذف ارز ۴۲۰۰ در بودجه ۱۴۰۱ اشاره کرد و گفت: «آن چیزی که من از رئیس بانک مرکزی شنیدم، این‌گونه نبود که به‌خاطر نداشتن ارز بخواهند ارز ترجیحی را حذف بکنند. اگر فرض کنیم ارز نباشد و به‌خاطر کمبود ارز بخواهند ارز ۴۲۰۰ را حذف کنند، اگر ما بیاییم کل ارز را از بازار آزاد بخریم، به قیمت ۴۲۰۰ به وار دکننده بفروشیم که وارد بکند، باز هم اثر تورمی‌ای می‌گذارد و از تورم آن نقدینگی کمتر است. نکته دیگر اینکه این جهش قیمتی که ما داریم بخش‌رامی کنیم، جهش قیمتی لحظه‌ای است یعنی در جاتفاق می‌افتد اما آن اثر تورم انتظاری تدریجی و به‌مرور اتفاق می‌افتد.»

طالبی همچنین در ادامه به این مساله پرداخت که شرایط همه‌گیری کرونا نیز بر قیمت‌ها خواهد افزود و باید آن را درنظر گرفت. او می‌گوید: «ما در دو سال گذشته با کاهش صادرات مواجه بودیم. کاهش صادرات هم به‌دو علت صورت گرفت؛ یکی به علت خشکسالی که در دنیا اتفاق افتاد، علت دوم این است که کشورها برای مسائل امنیت غذایی ناشی از کرونا صادرات‌شان را

احسان سلطانی، کارشناس مسائل اقتصادی در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

حذف ارز ترجیحی در شرایط کنونی اشتباه است

دو هفته از تصویب کلیات بودجه ۱۴۰۱ در صحن مجلس می‌گذرد. کلیات این بودجه درحالی در مجلس به تصویب رسید که ارز ۴۲۰۰ تومانی همچنان مهم‌ترین چالش آن است. پیرامون همین مساله با احسان سلطانی، کارشناس مسائل اقتصادی به گفت‌وگو پرداختیم.

به نظر شما پافشاری رئیس سازمان برنامه‌ویبودجه برای حذف ارز ترجیحی تخصیص یافته‌شده به کالاهای اساسی در مقطع کنونی کشور، چه نتایجی در پی خواهد داشت؟

درحال‌حاضر قیمت ارز نیمایی بیش از ۶ برابر ارز ترجیحی است. یعنی اگر ما درحال حاضر بخواهیم با ارز نیمایی به فرض حساب کنیم، قیمت مواد غذایی نسبت به سال قبل، بیش از هشت‌برابر خواهد شد، بنابراین با حذف این ارز یک فشار هشت‌برابری به مردم وارد خواهد شد. در کنار افزایش نرخ ارز، ما با افزایش ۴۰ درصدی قیمت میانگین شاخص جهانی فائو نسبت‌به سال قبل نیز مواجه هستیم. مساله دیگر این است که مبنای قیمت‌گذاری دولت شده است دلار ۲۴ هزار تومانی. درحالی‌که قیمت واقعی ارز در اقتصاد ما باید حدود ۱۳ هزار تومان باشد، یعنی ما با یک رقم غیرواقعی می‌خواهیم ارقام مردم را قیمت‌گذاری کنیم. مساله سوم هم این است که ما درحال حاضر یکی از کشورهای با سرنانه پروتئینی خیلی پایین هستیم. یعنی مردم ما دچار کمبود پروتئین هستند که درصورت حذف ارز ترجیحی، این کمبود پروتئین در میان مردم تشدید نیز خواهد شد. از طرفی اگر سه قوه قدرت مبارزه با فساد را ندارند و جایی از سیستم در این رابطه دچار مشکل است، ما باید با این استدلال که ارز ۴۲۰۰ تومانی فسادزا بوده است صورت‌مساله را پاک کنیم یا اینکه برویم نظارت در کشورمان را تقویت کنیم؟ نکته مهم دیگر این است که اثر تورمی حذف ارز ترجیحی برای دهک‌های پایین، چندین برابر دهک‌های بالا است. زیرا طبقات بالای جامعه بخش مهمی از غذایی را که

مصرف می‌کنند شامل غذاهای لوکس است، چون دارد به قیمت روز می‌خرد و خیلی بر او تاثیر نمی‌گذارد. آن کسی که می‌رود مرغ تنظیم بازار می‌خرد فردی است از طبقات پایین جامعه است.

این که گفته می‌شود دولت در زمینه منابع ارزی دچار مشکل است و از این بابت تحت فشار قرار دارد را تا چه میزان قابل قبول می‌دانید؟

این توجیه نامناسبی است. اولاً اینکه دولت همان‌طور که خود می‌گوید نفت فروخته است و می‌فروشد، پالایشگاه‌هایی داخل چین هستند که زیاد تحت کنترل دولت‌شان نیستند، از مانفت را با قیمت کمتر می‌خرند و هزینه آن را هم پرداخت می‌کنند. ضمن اینکه ما درحال حاضر در شرایط جنگ اقتصادی هستیم. دولت باید مانع بنگاه‌های خصولتی‌ای شود که معادن، فولاد و پتروشیمی را با استفاده از رانت می‌فروشند. همان کاری که در زمان دولت آقای هاشمی شاهد آن بودیم و جلوی آنها تا حدی گرفته شد. در سال‌های آخر دولت روحانی شاهد به‌هم‌ریختگی‌هایی در این عرصه بودیم. دولت رئیسی که نباید راه دولت روحانی را برود. نکته دیگر آن است که با حذف ارز تخصیص داده شده به اقلامی مثل دارو، هزینه دارو به‌طور میانگین حدود ۲۰۰ درصد افزایش داشته است. آدمی که ۳ میلیون تومان در ماه حقوق می‌گیرد بطور باید هزینه دارو بدهد؟

مجلس این امکان را دارد که این روند را اصلاح کند ؟

بله، چرانتواند؟ مجلس در اس امور است. مجلس تابع دولت نیست. نظر کارشناسی خود را دارد. شکی نیست که مجلس می‌تواند این اصلاح را انجام دهد. مساله دیگر این است که این اقدام، اثر تورمی جانبی بدی نیز می‌گذارد. حداقل ۷، ۸ درصد خود این اقدام اثر می‌گذارد. در کنار آن، یک اثر تورمی جانبی هم خواهد داشت که به قیمت‌ها تسری پیدا می‌کند و این بر زندگی مردم اثر خواهد گذاشت.

سیاست

سیدمحمدرضا میرتاج‌الدینی، عضو کمیسیون تلفیق بودجه ۱۴۰۱ در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

دست مجلس برای تغییر در بودجه ۱۴۰۱ باز است

لایحه بودجه ۱۴۰۱ در کمیسیون تلفیق در حال بررسی است، در همین راستا طی گفت‌وگویی با سیدمحمدرضا میرتاج‌الدینی، نماینده مردم تبریز در مجلس شورای اسلامی و عضو کمیسیون تلفیق به بررسی آخرین تغییرات بودجه در این کمیسیون پرداخته‌ایم. در ادامه گفت‌وگوی «فرهیختگان» با وی را می‌خوانید.

الان یک هفته است که اعضای کمیسیون تلفیق به‌صورت تخصصی روی بودجه ۱۴۰۱ کار می‌کنند. تغییراتی که کمیسیون تلفیق تابه‌الان روی بودجه ۱۴۰۱ لحاظ کرده، شامل چه مواردی است؟

فعلاً در تبصره‌ها بخش منابع درآمدی را کمیسیون تلفیق بررسی می‌کند و اگر تغییری باشد درخصوص افزایش یا کاهش منابع درآمدی است. نمایندگان هم بیشتر به دنبال این هستند که منابع جدید شناسایی و با پیشنهاد هایشان آن را تصویب کنند تا بتوانند هزینه‌های مورد نیاز کشور را به آنها تطبیق دهند. بنابراین تغییرات صورت گرفته تا به الان درخصوص رد لایحه یا تایید لایحه یا کاهش منابع بودجه نیست، بلکه درجهت منابعی است که دولت آورده، عموم این منابع نیز در کمیسیون رای آورده به‌جز مواردی اندک، مثلاً یک‌درصد.

علاوه‌بر موارد مذکور، منابع جدیدی هم اضافه شده است، مثلاً اوراق مالی حدود سه یا چهار هزار برای شهرداری‌ها، دو هزار برای شرکت‌های دولتی، نود هزار برای قسمتی از تامین اجتماعی و ۱۰ هزار میلیارد برای آب‌های مرزی اضافه شده است. این تغییرات نیز در جهت تقویت منابع بودجه دولت است. یکی پیشنهاد یک میلیون بود که من ارائه کردم، واردات خودرو با ارز غیرصادراتی نزدیک به ۵۰ هزار خودروی سواری، ۱۰ هزار ماشین‌آلات و خودروهای سنگین، اینها مجموعاً منابعی در حدود ۶۰ هزار میلیارد تومان است که اگر در مصوبه نهایی شد، به بودجه دولت تعلق می‌گیرد و قرار است در آینده برای حمایت از وضعیت خطوط ریلی و جاده‌ها و فضای شهری به کار گرفته شود.

حدود ا دو هفته است که دولت لایحه بودجه ۱۴۰۱ را به مجلس داده است. برخی معتقدند روند بررسی بودجه در کمیسیون تلفیق به کندی طی می‌شود. ارزیابی شما از روند و سرعت بررسی بودجه ۱۴۰۱ در کمیسیون تلفیق تابه‌الان چگونه بوده است؟ چه میزان تا بررسی کامل بودجه ۱۴۰۱ زمان نیاز است؟

بررسی بودجه روند عادی خودش را طی می‌کند. دو هفته کمیسیون تلفیق زمان دارد تا بودجه را بررسی کند. این هفته که گذشت، هفته اولش بود. از

عبدالله ایزدپناه، عضو کمیسیون تلفیق لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

دولت هنوز موفق نشده نمایندگان را قانع کند

باشد تا بدهی‌های دولت بیشتر نشود و از پول پاشی در سطح جامعه جلوگیری شود. ما هم با این طرح‌ها همدل هستیم. البته در برخی موارد که ضرورت‌هایی وجود دارد مجبور هستیم برای به‌سرانجام‌رساندن پروژه‌های نیمه‌تمامی که متوجه مسائلی ازجمله تنش‌های آبی و دیگر مسائل موجود است از جابه‌جایی‌هایی استفاده کنیم تا این پروژه‌ها نیمه‌تمام نمانند. تنها راهی هم که دراین‌باره به آن رسیدیم، انتشار اوراق بوده است. مثلاً امروز درباره تنش آبی و مساله آب‌های مرزی بحث و قرار بر این شد که بالغ‌بر ۱۰ هزار میلیارد اوراق منتشر شود و دراختیار وزارت نیرو قرار بگیرد تا پیگیر امور مربوط به تنش آبی و اولویت آب‌های مرزی شود. در بحث مالیات هم نقاط ابهامی وجود داشت. مثلاً یکی از آنها موضوع مالیات بر خانه‌های لوکس بود که دیدیم در برخی موارد ممکن است در حق بخش‌هایی از جامعه اجحاف شود. مثلاً کف قیمت ۱۰ میلیارد تومان برای اخذ مالیات از مردم برای مسکن در تهران، به‌نسبت قیمت بالای مسکن در پایتخت شاید رقم مناسبی نباشد. البته درحال حاضر هم وضعیت بررسی جزئیات بودجه در مرحله‌ای نیست که بتوانیم به‌راحتی درباره آن اظهارنظر مرزی کنیم. باید جلسات کمیسیون تلفیق مجلس جلوتر برود تا هم ببینیم دولت برای ارز چه برنامه‌ای دارد و هم منابع درآمدی پیش‌بینی شده برای دولت را بیشتر مورد بررسی قرار دهیم و هم مسائلی ازجمله درآمد پیش‌بینی‌شده حاصل از فروش نفت را به بحث بگذاریم. مثلاً درباره نفت، قیمت پیش‌بینی شده ۶۰ دلار است. ارز ترجیحی هم ۲۳ هزار تومان به‌ازای هر دلار پیش‌بینی شده است. همه اینها، مسائلی است که ما باید در کمیسیون تلفیق مورد بررسی بیشتر قرار دهیم و درباره آن بحث کنیم. روند جلسات تا الان این‌طور بوده است که نشست‌هایی تخصصی، پیش از جلسات کمیسیون تلفیق و با حضور کارشناسان دولت، مرکز پژوهش‌ها و کارگروه‌های تخصصی متشکل از نمایندگان برگزار می‌شود و نمایندگان از نظرات تخصصی کارشناسان استفاده می‌کنند. درمجموع باید گفت به‌شدت درگیر هستیم تا بودجه کشور که بزرگ‌ترین کار مجلس و مهم‌ترین کار دولت محسوب می‌شود، به نتیجه خوبی برسد و بتوانیم بهترین راه‌حل را پیش بگیریم. قطعاً در شرایط فعلی اقتصادی کشور در نقطه مطلوب مردم قرار نداریم اما تلاش ما بر این است که بتوانیم به نقطه‌ای برسیم که آسیب کمتری متوجه مردم باشد و درنهایت افشار جامعه بیشترین

منفعت ممکن را از اصلاحات بودجه ۱۴۰۱ شاهد باشند.

با توجه به نکته‌ای که در ابتدای سخنان‌تان گفتید، جمع‌بندی‌تان از سرعت بررسی جزئیات لایحه بودجه ۱۴۰۱ در کمیسیون تلفیق چیست؟ روند بررسی نمی‌توانست سریع‌تر باشد؟

سرعت بررسی بد نیست. البته در این هفته می‌شد بررسی‌ها با سرعت بهتری پیش‌رود یا بعضی مواقع می‌شد اعضای نتوانستند به‌طور سه شیفت روی جزئیات بودجه کار کنند. شاید بهتر بود روند این‌طور پیش برود. تخصص‌نگران آن هستم که با این شرایط، بررسی‌ها تا پایان سال به‌طول بینجامد و مجبور شویم براساس سه‌دوازدهم جلو برویم، اما به اتفاق اعضای کمیسیون تلفیق نمی‌گذاریم کار به آنجا بکشد. به‌هر حال باید وقت بیشتری برای بررسی جزئیات بگذاریم تا این بررسی‌ها ان شاءالله تا پیش از اواخر اسفندماه تمام شده باشد. درحال حاضر باید در نظر داشته باشیم که قرار است خروجی کمیسیون در مجلس طرح شود، نمایندگان درباره آن نظر بدهند، بعد به شورای نگهبان برود، شورای نگهبان ایرادهای مدنظرش را مطرح کند و مجدداً برای اصلاح بازگردد، خب این روند تا حدی زمانبر است. با توجه به این شرایط، تلاش می‌کنیم ان شاءالله تا پیش از اواخر سال کار بودجه ۱۴۰۱ نهایی شود.

حالا که مجلس تسلط بیشتری بر جزئیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ پیدا کرده، همچنان این گزاره که لایحه بودجه ۱۴۰۱ با فرض باقی‌ماندن تحریم‌ها بسته شده است و قرار نیست اقتصاد کشور معطل نتیجه مذاکرات باشد را تایید می‌کنید؟

فکرمی‌کنم همان‌طور که رئیس‌جمهور بارها فرموده‌اند، ماضن اینکه داریم مذاکرات را ادامه می‌دهیم، هیچ‌وقت معطل نتیجه گفت‌وگوها نخواهیم ماند.

بودجه هم به‌نحوی بسته شده که گویی فرض ما بر باقی‌ماندن تحریم‌هاست. وقتی اعداد و ارقام مربوط به میزان فروش نفت و درآمد حاصل از آن در لایحه بودجه را که یک میلیون و ۲۰۰ هزار بشکه در نظر گرفته شده است می‌بینیم، به این نتیجه می‌رسیم که زمان پیش‌بینی آن، شرایطی در نظر گرفته شده است که تحریم‌ها همچنان ادامه‌داشته باشند. چنانچه تحریم‌ها برداشته شود ما قطعاً می‌توانیم بیش از اینها نفت بفروشیم. بنابراین با توجه به درصد پیش‌بینی شده درباره فروش نفت و معیانات گازی در بودجه ۱۴۰۱، فرض این است که تحریم‌ها برداشته نمی‌شوند و قرار نیست منتظر نتایج مذاکرات بمانیم.